

Esas Sayısı : 2013/128

Karar Sayısı : 2014/66

Karar Günü : 27.3.2014

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR :

1- Yahyalı Sulh Ceza Mahkemesi (E.2013/128)

2- Adıyaman 2. Sulh Ceza Mahkemesi (E.2014/10)

İTİRAZLARIN KONUSU : 24.4.1969 günlü, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun, 23.1.2008 günlü, 5728 sayılı Kanun'un 340. maddesiyle değiştirilen ek 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2., 10., 13. ve 48. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi istemidir.

I- OLAY

Kooperatif genel kurulunu olağan toplantıya çağtırmamak suçundan açılan kamu davalarında, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkemeler, iptali için başvurmuşlardır.

II- İTİRAZ BAŞVURULARININ GEREKÇELERİ

1- E.2013/128 Sayılı İtiraz Başvurusunun Gerekçe Bölümü

Şöyledir:

"Yahyalı Cumhuriyet Başsavcılığınca sanıklar hakkında 1969 tarihli 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun cezai sorumluluk başlıklı ek 2. maddesinin 2. fıkrası uyarınca kooperatif genel kurul toplantısını yapmadıkları gerekçesiyle cezalandırılmaları için iddianame düzenlenmiştir. Kooperatifin tanımı Kooperatifler Kanununun 1. maddesinde yapılmıştır. Buna göre; tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir. Kooperatiflerin kuruluşu ise aynı Kanunun 2. ve 3. maddesinde düzenlenmiştir. Kanun kooperatiflerin kurulması için her kurum ve kuruluşun kurulmasında olduğu gibi belli şartlar aramaktadır. Kanunun izin verme, tescil ve ilan başlıklı 3. maddesinde kooperatifin kuruluşuna Ticaret Bakanlığının izin vereceği belirtilmiştir. Kanunda belirtildiği gibi kooperatiflerin amacı karşılıklı yardım ve dayanışmadır. Ve kuruluşu için çok nitelikli şartlar aranmamaktadır. Kanun bu yardımlaşmaya yasal dayanak olmakta fakat vatandaşın kooperatifler aracılığıyla mağdur olmaması için genel kurul toplantısının yapılmamasını suç olarak kabul etmiştir.

Toplumun geneli için tehlike arz eden bir durumun bir zarar tehlikesi aranmaksızın suç olarak düzenlenmesiyle ihdas edilen suçlara soyut tehlike suçları denir. Bu suçta bir soyut tehlike suçudur. Yani suçun oluşması için bir tehlikenin meydana gelmesi gerekmez. Genel kurul toplantısının yapılmaması nedeniyle kooperatifin ekonomik geleceğinin tehlikeye girebileceği bununda üyelerin mağduriyetine neden olabileceği düşünülerek kanun koyucu tarafından bu suç ihdas edilmiştir. Vatandaşın kendi isteğiyle üye olduğu kendi isteğiyle kurduğu bu kuruluşlar için genel kurulun yapılmaması suç olarak

düzenlenmiştir. Kanun koyucu vatandaşın kendi isteğiyle kurup üye olduğu kuruluşun genel kurulunun yapılmamasını bile suç olarak düzenleyerek aşırı korumacı bir anlayış sergilemektedir. Bu anlayış hukuk mantığından uzaktır. Vatandaşa bir imkan tanımakta kooperatif kuruluşuna izin vermekte fakat paranoyak bir anlayışla en ufak tehlikeyi suç kabul etmektedir. Toplum için tehlike arz eden durum elbette ki tehlikenin ağırlığına göre suç olarak düzenlenebilecektir, fakat burada sınır iyi belirlenmelidir. Çok tehlikeli durumlara izin verilmesi toplumun tehlikeli insan ve eylemlere karşı korunamamasına neden olur. Fakat basit nitelikte her eylemin suç olması da topluma zarar verir. Bunun sınırı asli kurucu iktidarı bile bağlayan hukuk normu olan toplumun sosyal yapısına ve ayrıca modern hukuk sistemlerine göre belirlenmelidir. Kanun koyucumuz her tehlikeli durumu suç ihdas ederek vatandaşı koruyacağını sanmaktadır. Aşırı koruma içgüdüleriyle her şeye yasak getiren her hukuka aykırılığı suç kabul eden anlayış toplumu ancak geriye götürür.

Somut olayda kooperatife üye olmak vatandaşın isteğine bağlıdır bu nedenle toplumun geneli için bir tehlike söz konusu değildir. Kooperatife üye olan kişi bunun arzettiği riski bilmelidir. Ona göre kendi haklarını da korumayı düşünmelidir. Vatandaşın her hakkını devlet koruyamaz zaten bu uygunda değildir. Çünkü vatandaşın bilinçlenmesini engeller. Tabi bunun değerlendirmesi kanun koyucuya ait olmakla birlikte hukukçuya düşen görevlerde vardır. Hukukçu kanunu aynen uygulayan kişi olursa iyi bir memur olur fakat hukukun gelişmesine hiçbir katkı yapamaz adil karar verdim diyemez hukukçu özellikle toplumun sosyal yapısından bağımsız olamaz.

Somut olaya gelince söz konusu kanun kişilerin mağduriyetini engellemek amacıyla kooperatif genel kurul toplantısının yapılmamasını suç kabul etmektedir. Kişilerin mağduriyetini önleme amacı olan bu Kanunun mağdur ettiği kişi sayısı mağduriyetini önlediği kişi sayısından fazladır. Çünkü genel kurulun yapılmaması nedeniyle oluşan ciddi bir tehlike yoktur. Dolandırıcılık evrakta sahtecilik bunlar zaten suçtur. Bu suçlar oluşacak olursa bunlara teşebbüs edenler zaten cezalandırılacaklardır. Fakat hiçbir suç katı bulunmayan insanlar bu suç nedeniyle cezalandırılmaktadır ki sanıklardan bu suçtan sabıkası olanlarda vardır.

Türk kanun koyucusunun genel özelliğidir hukuk mantığından uzak olarak fayda ve zararını toplumdaki etkilerini düşünmeden genel nitelikte ve aşırı yasaklayıcı anlayışla suç ihdas etmek. Türk kanun uygulayıcıları da kanunu hukuk mantığı ile incelemeyen hukuk süzgecinden geçirmeden uygulamaktadırlar. Kısacası ülkemizde şekli bir hukukçuluk vardır şekli şartlar olursa kişiler cezalandırılmaktadır. Bu ise hem hukukun hem toplumun gelişmesinin önüne geçmektedir.

Somut olaya uygulanacak olan Kooperatifler Kanununun ek 2. maddesinin 2. fıkrası Genel kurulu olağan toplantıya çağırmayan yönetim kurulu üyeleri altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar şeklindedir. Kanun sadece yönetim kurulunun üyelerinin cezalandırılacağını belirtmektedir. Fakat aynı Kanunun çağrıya yetkisi olanlar başlıklı 43. maddesi Yönetim kurulu veya ana sözleşme ile bu hususta yetkili kılınan diğer bir organ ve gerektiğinde denetçiler kurulu, ortağı olduğu üst birlik ve tasfiye memurları genel kurulu toplantıya çağırma yetkisine sahiptirler. Ancak genel kurul yukarıda belirtildiği şekilde toplanmadığı takdirde ilgili bakanlık genel kurulu toplantıya çağırma yetkisine sahiptir. Şeklindedir. Yani Kanun gerektiğinde denetçiler kuruluna da yetki vermektedir. Yönetim kurulu üyeleri toplantıya çağırmadığında cezalandırılmakta denetim kurulu toplantıya çağırmadığında cezalandırılmamaktadır. Buda eşitlik ilkesine aykırıdır. Ayrıca ilgili bakanlığı da toplantıya çağırma yetkisi vermiştir. Bu yollar denenmeksizin yapılan tespitle yönetim kurulu toplanmadı diyerek ilgili bakanlık ilçe tarım müdürlüğü tarafından suç duyurusunda bulunulmuştur. İlgili maddenin son cümlesi ancak genel kurul yukarıda belirtildiği şekilde toplanmadığı takdirde ilgili bakanlık genel

kurulu toplantıya çağırma yetkisine sahiptir şeklindedir. Toplum için genel kurul toplantısının yapılmaması suç olarak kabul edilecek kadar tehlike arz ediyorsa neden ilgili bakanlık genel kurulu toplantıya çağırma yetkisini kullanmamaktadır da suç duyurusunda bulunmaktadır. Bu uygulama kişilere çok şekli bir anlayışla ceza verilmesine neden olmaktadır. Bilindiği gibi ceza hukukunun amacı maddi gerçeğe ulaşmaktır ve kişinin cezalandırılması için bir suç kastının bulunması gerekir. Burada sanıklarda suç kastının bulunmadığı gibi TCK.nun 30. maddesinin 4. fıkrası anlamında haksızlık yanılığı da söz konusudur.

Hiçbir istatistiksel araştırma yapmamış olsakta kanaatimizce bu Kanunun mağdur ettiği kişi sayısı mağduriyetini önlediği kişi sayısından fazladır ve gene tahmin edilmektedir ki Türkiye Cumhuriyeti devletinde bunun gibi pek çok kanun vardır. Fakat hukuk devleti olma yolunda ilerleyeceksek bu kanunların hukuk süzgecinden geçirilmesi gerekmektedir. Kanun koyucunun elbette ki takdir yetkisi vardır fakat kanun koyucunun bu yetkisi hukuk ve adalete uygun olmak zorundadır. Zira adalet devletin kuruluş amacıdır. Adalet amaç devlet araçtır. Amaç olan adalet araç olan devletin takdir yetkisine bırakılarak heba edilemez. Kanunlar ne kadar hukuk süzgecinden geçirilerek uygulanırsa o kadar hukuk devleti olunur, yoksa yasama meclisince yasa yapılıp ceza ihdas edilerek buna göre ceza verilince devlet hukuk devleti olmaz kanun devleti olur. Kanunsuz suç ve ceza verilmemiş, fakat hukuksuz suç ve ceza verilmiş olur.

Bütün bu kanaat ve düşüncelerle Kanunun Anayasaya uygunluğunu denetleme yetki vicdani kanaat ve sorumluluğu Anayasa Mahkemesinde olduğundan mahkememizce aşağıdaki şekilde ara karar verilmiştir.

KARAR:

Somut olayda sanıklar hakkında uygulanacak olan 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ek 2/2 maddesinin Anayasaya aykırı olduğu kanaatine varıldığından Yasanın Anayasaya uygun olup olmadığının incelenmesi için dosyanın Anayasa Mahkemesine gönderilmesine,

Bu nedenle duruşmanın 11/02/2013 günü saat: 09:00'a bırakılmasına karar verildi.”

2- E.2014/10 Sayılı İtiraz Başvurusunun Gerekçe Bölümü

Şöyledir:

“...

İddia, sanık savunmaları ve tüm dosya kapsamı incelendiğinde;

Bilindiği üzere derdest davamıza konu olup sanıkların yönetim kurulu üyeleri oldukları ve bir özel hukuk tüzel kişisi olan kooperatifler ekonomik ve ticari hayatın işleyişinde sağladığı bir takım kolaylıklar nedeniyle en küçük yerel idari birimlerde ikamet eden kişilerce en önemsiz görülen yakın mesafeler arası yolcu taşıma faaliyeti gibi faaliyetlerde dahi sıklıkla rastlanan ticari şirketlerdir. Anayasal varlığını ise 48. maddede düzenlenen çalışma ve sözleşme hürriyetinden ve yine kooperatifçiliğin geliştirilmesi başlıklı 171. maddesinden almaktadırlar. Bu şirketlerin kuruluş, işleyiş ve faaliyet alanlarını düzenleyen 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu Ek 2/2. maddesinde “Genel kurulu olağan toplantıya çağırmayan yönetim kurulu üyeleri ile 2 nci maddenin dördüncü fıkrasına, 8 inci maddenin ikinci fıkrasına, 16 ncı maddenin birinci fıkrasına, 66 ncı maddenin ikinci

fıkrasına ve 90 ıncı maddenin üçüncü fıkrasına aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.” hükmü yer almaktadır.

Öte yandan Anayasamızın 13 üncü maddesinde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında ölçülülük ilkesine riayet edileceği düzenlenmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 3 üncü maddesinde düzenlenen yaptırımların orantılı olması ve ceza hukukunun son çare olma özelliği (ikincillik ilkesi) bu anayasal ilkenin bir yansımasıdır. Buna göre, cezai yaptırım uygulanarak yaptırımın üzerinde uygulandığı eylem ya da faaliyetin belli bir yöne kanalize edilmesiyle elde edilebilecek yarar ceza ile muhatabının uğraması muhtemel zarar arasında bir oranın bulunması gerekmektedir. Ceza hukukunun ve bu hukuğun içerdiği hapis cezası ya da adli para cezası gibi kişinin adli sicil kaydına işleyecek ve ileri safhada TCK.nun 53. maddesi bağlamında bir takım hak yoksunluklarına neden olarak kişinin icra etmekte olduğu faaliyet konusunun da sekteye uğramasına neden olabilecek cezai yaptırımların son aşamada ve artık başvurulması kaçınılmaz olduğu zamanlarda devreye girmelidir. Buna göre, sadece hukukî veya idarî yaptırımların yetersiz olduğu durumlarda adli nitelikteki cezalar verilmelidir.

Modern suç ve ceza teorilerinin kabul ettiği önemli ilkelerinden biri de “ekonomik suça ekonomik ceza, sportif suça sportif ceza verilmesi”dir. Buna göre, derdest davamızda olduğu üzere, kooperatif olağan genel kurulunu süresi dahilinde toplantıya çağırılmamak gibi salt şekilsel bir aykırılık içeren, özünde ve bünyesinde ahlaki yönden de kınanabilir veya başkaca suç tiplerine vücut verebilir bir nitelik bulunmayan böylesi ekonomik/ticari nitelikteki suçların yaptırımlarının da faaliyet alanlarının ilgili olduğu şekilde ekonomik ya da ticari yahut idari yaptırımlar şeklinde olmalıdır. Aksi uygulamalar ise ekonomik ve ticari hayatın ve bu hayata can veren, işler kılan müteşebbislerin girişim kabiliyet ve isteklerinin ciddi şekilde sarsılmasına veya sona ermesine neden olmaktadır.

Sonuç olarak 1163 sayılı Kooperatifler Yasası'nın Ek 2/2. maddesinin Anayasamızın 2. maddesinde düzenlenen toplumsal ve ekonomik hayatın gereklerini dikkate alması gerekir. Demokratik hukuk devleti ilkesine, 13. maddesinde yer bulan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında gözetilmesi gereken özlere dokunmama, demokratik toplum düzeninin ve ölçülülük ilkesinin ruhuna aykırı olmama ilkelerine ve Anayasamızın 48/2. maddesinde düzenlenen çalışma ve sözleşme hürriyetine aykırı olduğu kanaatiyle dosyamızın Anayasa Mahkemesine gönderilmesine ve dosyamızın Anayasa Mahkemesinden dönüşüne kadar yargılamanın durmasına dair aşağıdaki şekilde karar verilmiştir.

HÜKÜM: Gerekçesi yukarıda açıklandığı üzere;

Bilindiği üzere derdest davamıza konu olup sanıkların yönetim kurulu üyeleri oldukları ve bir özel hukuk tüzel kişisi olan kooperatifler ekonomik ve ticari hayatın işleyişinde sağladığı bir takım kolaylıklar nedeniyle en küçük yerel idari birimlerde ikamet eden kişilerce en önemsiz görülen yakın mesafeler arası yolcu taşıma faaliyeti gibi faaliyetlerde dahi sıklıkla rastlanan ticari şirketlerdir. Anayasal varlığını ise 48. maddede düzenlenen çalışma ve sözleşme hürriyetinden ve yine kooperatifçiliğin geliştirilmesi başlıklı 171. maddesinden almaktadırlar. Bu şirketlerin kuruluş, işleyiş ve faaliyet alanlarını düzenleyen 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu Ek 2/2. maddesinde “Genel kurulu olağan toplantıya çağırılmayan yönetim kurulu üyeleri ile 2 nci maddenin dördüncü fıkrasına, 8 inci maddenin ikinci fıkrasına, 16 ncı maddenin birinci fıkrasına, 66 ncı maddenin ikinci fıkrasına ve 90 ıncı maddenin üçüncü fıkrasına aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.” hükmü yer almaktadır.

Öte yanda Anayasamızın 13 üncü maddesinde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ölçülülük ilkesine riayet edileceği düzenlenmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 3 üncü maddesinde düzenlenen yaptırımların orantılı olması ve ceza hukukunun son çare olma özelliği (ikincillik ilkesi) bu anayasal ilkenin bir yansımasıdır. Buna göre, cezai yaptırım uygulanarak yaptırımın üzerinde uygulandığı eylem ya da faaliyetin belli bir yöne kanalize edilmesiyle elde edilebilecek yarar ceza ile muhatabının uğraması muhtemel zarar arasında bir oranın bulunması gerekmektedir. Ceza hukukunun ve bu hukuğun içerdiği hapis cezası ya da adli para cezası gibi kişinin adli sicil kaydına işleyecek ve ileri safhada TCK.nun 53. maddesi bağlamında bir takım hak yoksunluklarına neden olarak kişinin icra etmekte olduğu faaliyet konusunun da sekteye uğramasına neden olabilecek cezai yaptırımların son aşamada ve artık başvurulması kaçınılmaz olduğu zaman devreye girmelidir. Buna göre, sadece hukuki veya idari yaptırımların yeterli olduğu durumlarda adli nitelikteki cezalar verilmemelidir.

Modern suç ve ceza teorilerinin kabul ettiği önemli ilkelerinden biri de “ekonomik suça ekonomik ceza, sportif suça sportif ceza verilmesi”dir. Buna göre, derdest davamızda olduğu üzere, kooperatif olağan genel kurulunu süresi dahilinde toplantıya çağdırmamak gibi salt şekilsel bir aykırılık içeren, özünde ve bünyesinde ahlaki yönden de kınanabilir veya başkaca suç tiplerine vücut verebilir bir nitelik bulunmayan böyleleri ekonomik/ticari nitelikteki suçların yaptırımlarının da faaliyet alanlarının ilgili olduğu şekilde ekonomik ya da ticari yahut idari yaptırımlar şeklinde olmalıdır. Aksi uygulamalar ise ekonomik ve ticari hayatın ve bu hayata can veren, işler kılan müteşebbislerin girişim kabiliyet ve isteklerinin ciddi şekilde sarsılmasına veya sona ermesine neden olmaktadır.

Somuç olarak 1163 sayılı Kooperatifler Yasası'nın Ek 2/2. maddesinin Anayasamızın 2. maddesinde düzenlenen toplumsal ve ekonomik hayatın gereklerini dikkate alması gerekir. Demokratik hukuk devleti ilkesine, 13. maddesinde yer bulan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında gözetilmesi gereken özlere dokunmama, demokratik toplum düzeninin ve ölçülülük ilkesinin ruhuna aykırı olmama ilkelerine, Anayasamızın 48/2. maddesinde düzenlenen çalışma ve sözleşme hürriyetine aykırı olduğu kanaatiyle dosyamızın kül halinde onaylı ve okunaklı örnek dosya hazırlandıktan ve Uypa ortamına aktarımı tamamlandıktan sonra Anayasaya aykırılık iddiasını değerlendirmek ve nihai olarak karara bağlamak üzere ANAYASA MAHKEMESİNE GÖNDERİLMEK ÜZERE YARGILAMANIN DOSYANIN ANAYASA MAHKEMESİNDEN DÖNÜŞÜNE KADAR DURMASINA,

Dosyanın Anayasaya aykırılık iddiasını karara bağlamak üzere Anayasa Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

Yargılama gideri ve sair hususların bilahare değerlendirilmesine,

Dair, sanıkların yokluklarında gerekçeli kararın tebliğ tarihinden 7 GÜN içerisinde Adıyaman Nöbetçi Asliye Ceza Mahkemesine İTİRAZ yolu açık olmak üzere verilen karar açıkça okunup usulen anlatıldı.”

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

Kanun'un itiraz konusu kuralı da içeren ek 2. maddesi şöyledir:

md.)

1. 8 inci maddenin üçüncü fıkrasına, 16 ncı maddenin beşinci fıkrasına, 56 ncı maddenin altıncı fıkrasına, 59 uncu maddenin dördüncü, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarına ve 90 ıncı maddenin beşinci fıkrasına aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ve memurları üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

2. Genel kurulu olağan toplantıya çağırılmayan yönetim kurulu üyeleri ile 2 ncı maddenin dördüncü fıkrasına, 8 inci maddenin ikinci fıkrasına, 16 ncı maddenin birinci fıkrasına, 66 ncı maddenin ikinci fıkrasına ve 90 ıncı maddenin üçüncü fıkrasına aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

3. 56 ncı maddenin ikinci ve dördüncü fıkralarına, 66 ve 67 ncı maddeye aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının denetim kurulu üyeleri bir aydan altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

İlgili bakanlık, kooperatifler ve üst kuruluşlarının yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile memurları hakkında görevlerine ilişkin olarak işledikleri suçlardan dolayı açılan kamu davalarına katılma talebinde bulunabilir.”

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararlarında, Anayasa'nın 2., 10., 13. ve 48. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca E.2013/128 sayılı dosyanın 11.12.2013, E.2014/10 sayılı dosyanın ise 29.1.2014 gününde yapılan ilk inceleme toplantılarında öncelikle sınırlama sorunu görüşülmüştür.

Anayasa'nın 152. maddesi ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesine göre, Anayasa Mahkemesine yapılacak başvurular, itiraz yoluna başvuran Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralları ile sınırlıdır.

İtiraz yoluna başvuran mahkemeler, Kanun'un ek 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasının tamamının iptalini talep etmişlerdir.

Kanun'un ek 2. maddesinin (2) numaralı fıkrası, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin genel kurulu olağan toplantıya çağırılmaları durumu ile Kanun'un 2. maddesinin (4) numaralı fıkrasında, 8. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, 16. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, 66. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ve 90. maddesinin (3) numaralı fıkrasında kendilerine yüklenen diğer görevleri yerine getirmemeleriyle ilgili olarak ceza sorumluluklarını düzenlemektedir. Başvuran mahkemelerin baktıkları davalar, bu görevlerden biri olan genel kurulun zamanında toplantıya çağırılmamasıyla ilgilidir. Dolayısıyla, itiraz konusu kuralda geçen “2 ncı maddenin dördüncü fıkrasına, 8 inci maddenin ikinci fıkrasına, 16 ncı maddenin birinci fıkrasına, 66 ncı maddenin ikinci fıkrasına ve 90 ıncı maddenin üçüncü fıkrasına” aykırı hareket edildiği iddiası ile açılmış bir

kamu davası bulunmamaktadır. Bu nedenlerle esasa ilişkin incelemenin kuralda yer alan “Genel kurulu olağan toplantıya çağırmayan yönetim kurulu üyeleri ile...” ibaresiyle sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.

Açıklanan nedenlerle;

A- 24.4.1969 günlü, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun, 23.1.2008 günlü, 5728 sayılı Kanun'un 340. maddesiyle değiştirilen ek 2. maddenin (2) numaralı fıkrasının esasının incelenmesine,

B- Esasa ilişkin incelemenin fıkarda yer alan “Genel kurulu olağan toplantıya çağırmayan yönetim kurulu üyeleri ile...” ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- BİRLEŞTİRME KARARI

24.4.1969 günlü, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun, 23.1.2008 günlü, 5728 sayılı Kanun'un 340. maddesiyle değiştirilen ek 2. maddenin (2) numaralı fıkrasında yer alan “Genel kurulu olağan toplantıya çağırmayan yönetim kurulu üyeleri ile...” ibaresinin iptaline karar verilmesi istemiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2014/10 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2013/128 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, E.2014/10 sayılı dosyanın esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2013/128 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine, 29.1.2014 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararları ve ekleri, Raportör Hasan Mutlu ALTUN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüldüğü düşünüldü:

Başvuru kararlarında, “genel kurulun toplantıya çağırılmaması” sonucunda oluşabilecek sorunların, hukuki ya da idari nitelikteki önlemlerle giderilebileceği, buna rağmen söz konusu eylemin ceza yaptırımına bağlanmasının ekonomik ve toplumsal hayatın gerekleriyle örtüşmediği, bu türlü bir yaklaşımın toplumsal yaşama zarar vereceği, başka önlemler kullanılarak elde edilebilecek olumlu sonuçlar varken hapis ve adli para cezası içeren yaptırımların uygulanmasının ölçülü olmadığı, ekonomik ya da ticari nitelikteki bu eylemin hapis cezasıyla yaptırım altına alınmasının Devletin ekonomik ve ticari hayatın gelişmesiyle ilgili gerekli önlemleri alma yükümlülüğüyle bağdaşmadığı, kooperatif genel kurulunu toplantıya çağırma konusunda yönetim kuruluna ve gerekli durumlarda denetim kuruluna yetki verildiği, buna karşın toplantıya çağrı yapmayan denetim kurulu üyelerine ceza verilmezken itiraz konusu kuralla yönetim kurulu üyelerinin cezalandırılacağına öngörülmesinin eşitlik ilkesiyle de çeliştiği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 10., 13. ve 48. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

İtiraz konusu kuralla kooperatiflerde her yıl en az bir kez yapılması zorunlu olan olağan genel kurul toplantısına çağrı yapmayan yönetim kurulu üyelerinin altı aya kadar hapis ve otuz günden üç yüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacakları öngörülmektedir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren. Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Hukuk devletinde, ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerine ilişkin kurallar, ceza hukukunun ana ilkeleri ile Anayasa'nın konuya ilişkin kuralları başta olmak üzere, ülkenin sosyal, kültürel yapısı, etik değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimleri göz önüne alınarak saptanacak ceza siyasetine göre belirlenir. Kanun koyucu, cezalandırma yetkisini kullanırken toplumda kimlerin hangi eylemlerinin suç sayılacağı, bunun hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımını ile karşılanacağı, nelerin ağırlaştırıcı veya hafifletici sebep olarak kabul edilebileceği konularında takdir yetkisine sahiptir.

Genel kurul toplantıları, kooperatiflerin varlığını sürdürebilmesi ve yönetim kurulunun denetiminin sağlanabilmesi açısından büyük öneme sahiptir. Kooperatifler çoğunlukla düşük ve orta gelir düzeyine sahip kişilerin, karşılıklı güven temelinde bir araya gelerek kurdukları ortaklıklardır. Kanun koyucu belirli gelir düzeyine sahip olan kooperatif üyelerinin mali menfaatlerinin kötü niyetli davranışlarla ihlâl edilmesini önlemek adına, yönetim kuruluna genel kurulu yılda en az bir kez toplantıya çağırma görevi vermiştir. Bu şekilde kooperatifin amacına uygun yönetilip yönetilmediğinin ve kooperatifin malvarlığı üzerindeki tasarrufların usule uygun biçimde yapılıp yapılmadığının, genel kurulu oluşturan üyeler tarafından etkin biçimde denetlenmesine olanak tanımak istenmiştir. Kanun koyucunun kooperatiflerde güven ilkesinin zedelenmesini önlemek ve ortakların mali menfaatlerini korumak üzere, genel kurulu yılda bir kez olağan toplantıya çağırmayan yönetim kurulu üyeleri hakkında hapis ve adli para cezası içeren yaptırım öngörmesi takdir yetkisi kapsamında olup kuralın hukuk devleti ilkesiyle çelişen bir yönü bulunmamaktadır.

Diğer taraftan, Anayasa'nın 10. maddesinde belirtilen "*kanun önünde eşitlik ilkesi*" hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemler değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara aynı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlâlî yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

Kanun'da, yönetim kurulu ve denetim kurulu arasında bir astlık ya da üstlük ilişkisine yer verilmemiştir. Ancak bu durum iki organın birbirine eşit olduğu anlamına gelmemektedir. Kooperatiflere özgü işbölümü esaslarına göre her iki organa farklı işlev ve statüler tanınmıştır. Bu durumla her iki organın birbiriyle eşit değil, birbirini tamamlayıcı statüde olduklarını kabul etmek gerekir. Dolayısıyla farklı hukuksal konumda bulunan kişiler hakkında farklı kuralların uygulanmasını öngören itiraz konusu kuralda eşitlik ilkesine aykırılık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın, Anayasa'nın 13. ve 48. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

VII- SONUÇ

24.4.1969 günlü, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun, 23.1.2008 günlü, 5728 sayılı Kanun'un 340. maddesiyle değiştirilen ek 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan "Genel kurulu olağan toplantıya çağırmayan yönetim kurulu üyeleri ile..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 27.3.2014 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkanvekili
Serruh KALELİ

Başkanvekili
Alparslan ALTAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Zehra Ayla PERKTAŞ

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Erdal TERCAN

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ